

तालिबानचा नवीनतम विकास

तालिबानने १६ ऑगस्ट २०२१ पर्यंत अफगाणिस्तानचा ताबा घेतला आहे. अफगाणिस्तानातील सरकार झपाट्याने कोसळल्यामुळे आणि तालिबानने राष्ट्राध्यक्षपदाचा महाल ताब्यात घेतल्यामुळे अफगाणिस्तानातील लोकांमध्ये भीती आणि भीती निर्माण झाली आहे, त्यापैकी बरेच जण देशापासून वाचनासाठी उड्डाणे घेत आहेत. राष्ट्राध्यक्ष अशरफ घनी १५ ऑगस्ट रोजी देशासोडून ताजिकिस्तानला पळून गेले, अशी माहिती आहे, जरी याची पुष्टी झालेली नाही.

तालिबान (पर्यायाने तालेबन म्हणून स्पष्ट केले जाते) ही अफगाणिस्तानात कार्यरत असलेली इस्लामी मूलतत्त्ववादी राजकीय आणि लष्करी संघटना आहे. त्यांनी बर् याच काळापासून अफगाण राज्यव्यवस्थेवर वर्चस्व गाजवले आहे आणि आंतरराष्ट्रीय व्यवहारात नियमितपणे वैशिष्ट्यीकृत केले आहे. म्हणूनच, आंतरराष्ट्रीय संबंध विभागासाठी ते एक महत्त्वाची संस्था आहेत.

या लेखात तालिबान काय आहे, त्याचा उगम कसा झाला आणि त्याने जगात आणि विशेषतः अफगाणिस्तानात काय भूमिका बजावली आणि अजूनही चालू आहे याबद्दल आपण सर्व काही वाचू शकता. भारताबरोबरच्या संबंधांबद्दलही तुम्ही वाचू शकता.

तालिबान कोण आहेत?

तालिबान ही एक सुन्नी मूलतत्त्ववादी संघटना आहे जी अफगाण राजकारणात गुंतलेली आहे. अफगाणिस्तानात सध्या निवडून आलेल्या सरकारविरुद्ध बंडखोरीत गुंतलेला हा लष्करी गटही आहे.

- तालिबानने १९९६ ते २००१ या काळात देशाच्या जवळजवळ तीन चतुर्थांश भागावर नियंत्रण ठेवले आणि तेथील शारीयत किंवा इस्लामी कायद्याच्या कठोर अंमलबजावणीसाठी ते कुप्रसिद्ध होते.
- या काळात मानवी हक्कांचा मोठ्या प्रमाणावर गैरवापर झाला, विशेषतः महिलांवरील लक्ष्यित.
- तालिबानचा सध्याचा प्रमुख हिबतुल्ला अखुंदजादा आहे.
- मुल्ला औमर तालिबानचा संस्थापक मानला जातो. २०१३ मध्ये त्यांचे निधन झाले.
- तालिबान अधिकृतपणे स्वतः ला 'अफगाणिस्तानचा इस्लामी अमीरात' म्हणून संबोधतो.
- पश्तोमधील 'तालिबान' या शब्दाचा अर्थ 'विद्यार्थी' असा होतो.

तालिबान – मूळ

तालिबानच्या उत्पत्तीची पाश्चिमी - तालिबानच्या सत्तेत वाढ होण्यास कारणीभूत ठरलेल्या घटना अफगाणिस्तानातील सौर क्रांतीने(२७ एप्रिल)१९७८ मध्ये तेथे सत्तेत कम्युनिस्ट पक्षाची स्थापना केली.

- या सरकारने आधुनिकीकरणासाठी अनेक सुधारणा सुरू केल्या आणि म्हणूनच काहींनी त्यांना खूप मूलगामी मानले.
- ग्रामीण भाग आणि पारंपारिक सत्तारचना या नवीन योजनेवर नाराज होत्या आणि यामुळे अनेक ठिकाणी सरकारविरोधी निदर्शने झाली.
- सरकारमध्येही फूट पडली.
- अफगाणिस्तानात साम्यवादी मित्रपक्षांना तेथे सरकारमध्ये ठेवण्याची इच्छा असलेल्या यूएसएसआरने हस्तक्षेप केला.
- डिसेंबर १९७९ मध्ये काबूलमध्ये(१५ फेब्रुवारी)सोव्हिएत लष्कर तैनात करण्यात आले. त्यांनी सत्ताधारी अध्यक्ष हाफिजुल्ला अमीन यांना ठार मारून उठाव घडवून आणला.
- सोव्हिएतांनी आपला मित्र बब्रेक करमल यांना अफगाणिस्तानचा राष्ट्राध्यक्ष म्हणून बसवले.
- अमेरिका आणि इतर पाश्चिमात्य देशांनी हे सोव्हिएत आक्रमण म्हणून पाहिले.
- सोव्हिएत सैन्य आणि मुजाहिदीन नावाच्या बंडखोर गटांमध्ये कडवे युद्ध लढले गेले. शहरे आणि शहरे सोव्हिएत च्या ताब्यात असताना ग्रामीण भाग मुजाहिदीनच्या ताब्यात होता.
- मुजाहिदीन यूएसएसआरविरुद्धच्या लढाईत चिकाटीने वागला होता आणि अमेरिका, चीन, इराण, पाकिस्तान, सौदी अरेबिया आणि इजिप्त यांनीही त्याला पाठिंबा दिला होता. त्यांना प्रशिक्षण आणि शस्त्रे देण्यात आली.
- या प्रदीर्घ युद्धात अफगाणिस्तानातील नागरिकांना सर्वाधिक त्रास सहन करावा लागला. अनेक नागरिकांना आपले प्राण आणि घरे गमवावी लागली. अफगाण निर्वासितांनी पाकिस्तान, इराण आणि अगदी भारतासारख्या देशांमध्ये आतलं.
- सोव्हिएतांनी १९८९ मध्ये नऊ वर्षांनंतर आणि २० लाख अफगाण नागरिकांच्या जिवावर सैन्य मागे घेतले.
- आता अफगाणिस्तान सरकारला एकट्यामुजाहिदीनशी लढावे लागले.
- बंडखोरांनी १९९२ मध्ये काबूलचा ताबा घेतला. मुजाहिदीन स्वतः सत्तेसाठी धडपडत असलेल्या विविध गटांमध्ये विभागले गेल्यामुळे रक्तरंजित यादवी युद्ध झाले.
- १९९४ मध्ये विधार्थ्यांच्या एका गटाने कंधार शहराचा ताबा घेतला आणि संपूर्ण देशावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सत्तेची लढाई सुरू केली. त्यांना तालिबान म्हटले जात असे. ते इस्लामी मूलतत्त्ववादी होते. किंबहुना, त्यांच्यापैकी अनेकांना पाकिस्तानातील छावण्यांमध्ये प्रशिक्षण देण्यात आले होते जेथे ते निर्वासित होते.

- १९९५ मध्ये तालिबानने हेरात प्रांत आणि १९९६ मध्ये काबूल ताब्यात घेतले.
- १९९८ पर्यंत जवळजवळ संपूर्ण देश तालिबानच्या ताब्यात होता.
- मुजाहिदीनचे काही सरदार देशाच्या उत्तरेकडे पळून गेले आणि तालिबानशी लढणाऱ्या उत्तर आघाडीत सामील झाले.

तालिबानच्या राजवटीत अफगाणिस्तान

सुरुवातीला जेव्हा ते सत्तेवर आले तेव्हा अफगाणिस्तानातील जनतेने सामान्यतः तालिबानचे स्वागत केले. याचे कारण असे आहे की, दीर्घ आणि रक्तरंजित यादवी युद्धांमुळे विस्कळीत झालेल्या देशात ते स्थैर्य देत असल्याचे दिसत होते.

- अफगाणिस्तानात शांतता आणि समृद्धी पुन्हा प्रस्थापित करणे आणि देशात शरीयत लागू करणे हे तालिबानचे वचन होते.
- सोव्हिएत आणि मुजाहिदीन यांच्यातील लढाईला अफगाण कंटाळले होते आणि त्यांनी तालिबानचे स्वागत केले, जे सुरुवातीला भ्रष्टाचार दूर करण्यात आणि अधर्म दूर करण्यात यशस्वी झाले होते.
- तालिबानने इस्लामी कायद्याचा अर्थ लावला, याचा अर्थ असा होता की लोकांसाठी, विशेषतः महिला आणि मुलांसाठी अनेक अधिकार निलंबित करण्यात आले होते.
- त्यांनी पश्तून आदिवासी संहितेमध्ये मिसळलेल्या शरीयतचे समर्थन केले.
- स्त्रियांना चेहऱ्यांसह त्यांच्या संपूर्ण शरीराला झाकून बुरखा घालणे आवश्यक होते; पुरुषांना दाढी वाढवावा लागली.
- कुटुंबातील पुरुष सदस्यासोबत असल्याशिवाय स्त्रिया घराबाहेर जाऊ शकत नव्हत्या. त्यांना बाहेर काम करता येत नव्हतं.
- तालिबानने मुलींना शाळेत जाण्यापासून परावृत्त केले आणि एका क्षणी वयाच्या आठव्या वर्षापेक्षा जास्त वयाच्या मुलींना शाळेत जाण्यास बंदी घातली.
- खून आणि व्यभिचाराच्या आरोपांसाठी सार्वजनिक फाशी देण्यात आली. चोरी केल्याचा आरोप असलेल्यांसाठी विच्छेदनही करण्यात आले.
- त्यांनी टेलिव्हिजन, संगीत, पतंग बाजी, सिनेमा, फोटोग्राफी, चित्रकला इत्यादींवर बंदी घातली. महिलांना क्रीडा स्पर्धांमध्ये भाग घेण्यास किंवा त्यांना खेळण्यास मनाई करण्यात आली होती.
- लोकांना, विशेषतः स्त्रियांना कोणत्याही चुकीच्या चुकांसाठी सार्वजनिक चाबकाचा सामना करावा लागला.
- तालिबानवर नागरिकांविरुद्ध, विशेषतः वांशिक किंवा धार्मिक अल्पसंख्याक गटांविरुद्ध नरसंहार केल्याचा आरोपही आहे. हजारो लोक मारले गेले, स्त्रियांवर बलात्कार झाला आणि लोक अजूनही बेहिशोबी आहेत.
- त्यांचा लोकशाहीवर विश्वास नव्हता, हे वेगळे सांगण्याची गरज नाही.

- बामियानच्या १५०० वर्ष जुन्या बुध्दपुतळ्यांना मूर्ती असल्यामुळे ते उडवून दिल्याबद्दल तालिबानवर बरीच टीका झाली होती.

तालिबान – आंतरराष्ट्रीय संबंध

- पाकिस्तान, संयुक्त अरब अमिराती आणि सौदी अरेबिया या सत्तेत असताना केवळ तीन देशांनी तालिबानला मान्यता दिली. त्यांना पाकिस्तान आणि सौदी अरेबिया या दोन्ही कडून निधी मिळत असल्याचे समजते.
- अमेरिकेवर ९/११ च्या हल्ल्यानंतर तालिबानने जगभरातून लक्ष केंद्रित केले.
- ९/११ च्या हल्ल्यांसाठी दोषी ठरलेल्या औसामा बिन लादेन आणि अल कायदा यांना आश्रय दिल्याचा आरोप करण्यात आला होता.
- किंबहुना, अमेरिकेने २००१ मध्ये अफगाणिस्तानात हस्तक्षेप करून अल कायदाला सुरक्षित आश्रयस्थान आणि देशात काम करण्याचा तळ नाकारला.
- पाकिस्तानने ९/११ नंतर अधिकृतपणे संघटनेशी राजनैतिक संबंध तोडले. मात्र तालिबानचे अनेक प्रमुख नेते पाकिस्तानातील क्वेटा येथे पळून गेले असून, तेथून ते संघटनेवर नियंत्रण ठेवत होते, असे सांगितले जाते.
- ऑक्टोबर २००१ मध्ये अमेरिका आणि इतर अनेक देशांच्या (नाटो राष्ट्रांसह) नेतृत्वाखालील सैन्याच्या युतीने तालिबानला सत्तेवरून काढून टाकले होते.
- डिसेंबर २००१ मध्ये अफगाणिस्तानात हमीद करझाई यांच्या अध्यक्षतेखाली एक नवीन अंतरिम सरकार ठेवण्यात आले.
- अनेक वर्षांच्या कडव्या लढाया आणि अल्पविकासानंतर देशाने हळूहळू पुनर्बांधणीचे काम सुरू केले.
- तथापि, तालिबानचा नेता मुल्ला औमर याने त्याच्या पराभवानंतर पुन्हा संघटित केला, ज्याने अफगाण सरकारविरूद्ध बंडखोरी सुरू केली.
- हे युतीच्या सैन्याविरूद्ध आत्मघातकी हल्ले, घातपात आणि गुरिल्ला छापे आणि टर्नकोट हत्येच्या स्वरूपात युद्ध छेडते.
- २० च्या उत्तरार्धात हळूहळू नागरी हत्यांची संख्या वाढली.

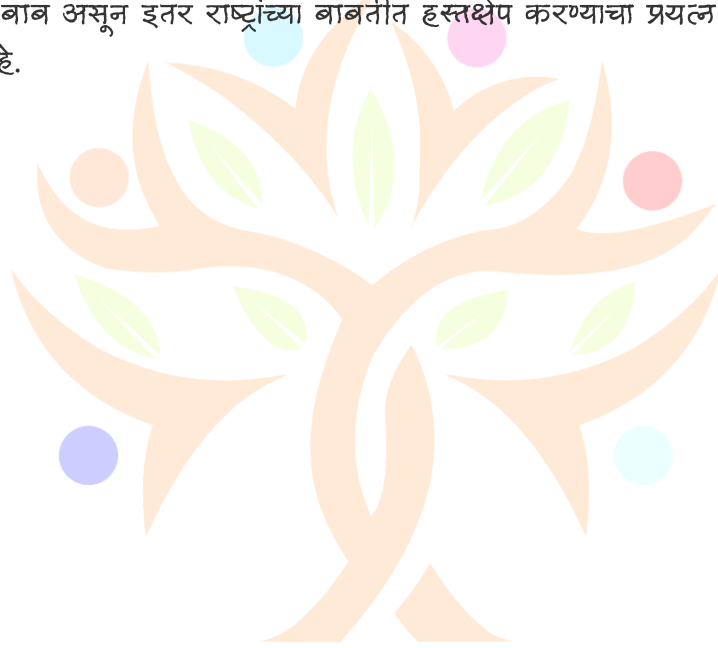
तालिबान देश सोडण्यास उत्सुक असलेल्या अमेरिकेशी चर्चा करत होता. यावर अधिक साठी, कृपया २ मार्च २०२० रोजी सीएनएनपासा.

अमेरिकेने प्रस्तावित केलेल्या पुलआउटच्या पाश्चिमात्य, राष्ट्राध्यक्ष जो बिडेन यांच्या नव्याने स्थापन झालेल्या प्रशासनाने मार्च २०२१ मध्ये अफगाणिस्तान शांतता कराराचा मसुदा तयार केला. अफगाणिस्तानातील शांतता चर्चेला “उडी मारण्यासाठी” अमेरिकेने प्रस्तावित केलेल्या शांतता कराराच्या मसुद्यात तालिबानबरोबर संक्रमणकालीन सरकार स्थापन करण्याची कल्पना आहे आणि

अफगाणिस्तानच्या भूमीवरील दहशतवादाशी संबंधित कारवाया रोखण्यासाठी च्या तरतुदींचा समावेश आहे.

तालिबानशी भारताचे संबंध

तालिबान सत्तेत असताना भारताने त्यांना कधीच मान्यता दिलेली नाही. १९९९ मध्ये इंडियन एअरलाइन्सचे विमान अपहरण करून कंधारमध्ये उतरवण्यात आले आणि तालिबानने अपहरणकर्त्यांना पाठिंबा दिला, असा संशय होता. भारताने तालिबानविरोधी प्रमुख गट, नॉर्दर्न अलायन्सलाही पाठिंबा दिला. २०१९ मध्ये अमेरिका आणि तालिबान यांच्यात झालेल्या शांतता चर्चेच्या पाश्चिमात्य तालिबानने भारताशी सकारात्मक संबंध मागितले आहेत. यासाठी तालिबानने काश्मीर ही भारतासाठी अंतर्गत बाब असून इतर राष्ट्रांच्या बाबतीत हस्तक्षेप करण्याचा प्रयत्न करणार नाही, असा पुनरुच्चार केला आहे.

the_thinking_tree3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE